

РЕЦЕНЗИЯ

От: *от проф. д-р Стефан Ангелов Стефанов,*

ТУ-София

Научна специалност: Икономика и управление (Интелектуална собственост)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„ДОКТОР“** по научна специалност „Икономика и управление (Интелектуална собственост по отрасли)“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №3146/29.10.2021 на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Владислава Огнянова Пачева**

Тема на дисертационния труд: **„Патентна политика на предприятията в иновационните индустрии“**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ (към датата на зачисляване катедра „Творчески индустрии и интелектуална собственост“), Бизнес факултет на УНСС, по научна специалност „Икономика и управление“ (Интелектуална собственост по отрасли)

съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1027 / 29.03.2018 г. и при срок на обучение от 20.03.2018 до 20.03.2021 г. Срокът на обучение в докторантура е удължен със Заповед № 40 / 12.01.2021 г. до 20.03.2022 г.

Дисертантът е бакалавър по „Икономика на интелектуалната собственост“ и магистър по „Интелектуална собственост“ в УНСС. Дисертантът е представител по индустриална собственост с над 12 годишен опит в областта на патенти, полезни модели, марки и дизайн пред ВРО, ЕРО, EUIPO, WIPO. Дисертантът е хоноруван преподавал в УНСС от 2018 г. и преподава в бакалавърска форма на обучение по „Патентна политика и лицензионна търговия“ и „Интелектуална собственост“. Водил е също така лекционни занятия и упражнения по „Управление на интелектуалната собственост“, „Патентна политика“, „Марки и географски означения“, „Дизайн на архитектурата, интериора и екстериора“, „Промислен дизайн и фирмена култура“.

Към момента дисертантът заема длъжността „Мениджър трансфер на технологии“ към Офисът за трансфер на технологии в УНСС.

Относно изпълнението на индивидуалния си план дисертантът е изпълнила всички дейности, заложи в индивидуалния ѝ учебен план, като е:

- положила успешно всички задължителни изпити от **блок А** по „Методология и методика на научните изследвания“, „Икономикс“ и „Статистически методи и иконометрични модели в изследователската дейност“ за професионалното направление 3.8. Икономика и е събрала задължителния брой кредити от дисциплините от Блок А (30);
- положила е успешно всички задължителни изпити от **блок Б** по „Индустриална собственост и лицензионна търговия“, „Интелектуална собственост в индустриалните отрасли“ и „Реферат по темата на дисертационния труд“ за конкретната научна специалност и е събрала задължителния брой кредити (30). Общ брой кредити от дисциплините от Блок А и Блок Б са 60.
- реализирала три научни доклада и две научни статии, с общ брой кредити от научни публикации по темата на дисертационния труд - 35.

- Учебно-методическата и педагогическата подготовка, както и работата по дисертационния труд, заложили по индивидуалния план, са изпълнени съгласно изискванията.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд, който е в обем от 205 страници, включващи 5 приложения, 127 литературни източници и 161 бележки под линия, както и 8 фигури, 5 графики, 8 таблици, 9 таблични примера в основния текст, представлява едно всеобхватно изследване на поставената тема, свързано с редица резултати, имащи приносен характер. Дисертантът е структурирал дисертационния си труд в увод, три глави и заключение, като е добавил използваните литературни източници и приложенията. Липсват декларация на дисертанта за самостоятелно разработване на дисертационния труд и списък на използваните съкращения, но предполагам, че те не се изискват, а още повече, че съкращенията са обяснени в текста.

В първа глава са идентифицирани същността и спецификите на иновационните индустрии, техните субекти и форми на финансиране. Анализирани са същността, предимствата и недостатъците на изкуствения интелект и триизмерния печат като вид иновационни индустрии.

Във втора глава се обръща внимание на патентната политика на предприятията в сферата на изкуствения интелект и триизмерния печат, възможностите за закрила на иновативните продукти чрез патенти и полезни модели и използването на ноу-хау за постигане на конкурентно предимство.

В глава трета са залегнали бизнес моделите за управление на интелектуалната собственост, както и стратегиите на предприятията за закрила и пазарна реализация на обектите на индустриална собственост в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат. Тя е най-съществената част от дисертационния труд, включваща резултатите от т.нар. кабинетни и извън кабинетни проучвания и направените в нея изводи, потвърждаващи до голяма степен поставените в началото тези.

Представеният ми за рецензия дисертационен труд се отнася до една не само

актуална, но и многоаспектна, интердисциплинарна и сложна проблематика, с която българските иновативни предприятия всекидневно се сблъскват. Всепризнато е, че иновацията е стратегическо средство не само за да се задържиш на пазара, но и да останеш конкурентноспособен. Тя е свързана обаче с огромни технологични усилия и високи, често рискови, финансови инвестиции. Никое иновативно предприятие не може да си позволи такива финансови разходи, без да се погрижи за тяхната правна и фактическа закрила. Ето защо патентната и ноу-хау закрила е един важен инструмент за защита на инвестициите и повишаване на конкурентоспособността. На тази основа се конципира и патентната политика (стратегия) като част от общата бизнес стратегия на предприятията и по-специално на тези от иновативните индустрии.

Изхождайки от това, че новите технологии водят до драстични промени в бизнес моделите и създаването на патентни политики от предприятията, които инвестират в научни изследвания, създават иновативни продукти, които могат да получат закрила като обекти на индустриална собственост, можем да направим заключението, че изследователската тема на дисертационния труд е актуална и особено значима в съвременните условия на глобализация.

Предприятията в иновационните индустрии като **обект** и тяхната патентна политика като **предмет** на настоящото изследване са правилно поставени и разгледани в дисертационния труд.

Целта на изследването, свързано с разкриване на значението на патентната политика на предприятията в иновационните индустрии в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат и доказване, че закрилата на иновативните продукти като изобретения, полезни модели и конкурентно предимство чрез ноу-хау може да ги превърне в икономически значим ресурс, и произтичащите от нея задачи са правилно формулирани и, както се вижда от дисертационния труд, са постигнати успешно.

Основната теза, че разработването и прилагането на ефективна патентна политика от иновативните предприятия е значим фактор за конкурентоспособност в конкурентна среда, е също така правилно избрана.

Научната литература, отнасяща се до тематиката на дисертационния труд относно патентната политика на предприятията в иновационните индустрии, може да се каже, че е неизчерпателна. Тя е разглеждана от множество автори както в България, така и в чужбина. Това се вижда и от използваната литература от дисертанта.

Както беше посочено по-горе докторантът е използвал 127 литературни източници, от които 46 български и още толкова чуждестранни (на английски език), което означава, че докторантът е обхванал не само основните български автори, имащи принос в съответната област, но и в достатъчен степен е разгледал проблематиката в международен мащаб, благодарение отличното владение на английски език. Използвани са също най-важните национални и международни нормативни актове (7 на брой) по темата на дисертацията, както и множество съвременни източници в Интернет (28 на брой).

Използваните 127 литературни източници и направените под линия 161 бележки говорят не само за осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд, но и за критичното отношение към тях и нейната компетентност.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Направените патентни проучвания показват делът на подадените заявки за патенти в областта на изкуствения интелект и 3D печата към общия брой подадени заявки в ЕПВ. Видно е също, че българските заявки в тази област са пренебрежително малко на брой (1 заявка за патент на Койчо Митев, прекратена поради неплащане на такси, и 2 регистрирани полезни модели), което е в ущърб на конкурентоспособността на българските иновативни продукти, като потвърждение на една от подтезите на докторанта.

Проведеното проучване със 100 български иновативни фирми, които в по-голямата си част са малки и средни предприятия, от своя страна показва до каква степен тези предприятия използват инструментите на своите патентни стратегии (патенти, полезни модели, ноу-хау и др.) при реализация на своите бизнес планове относно иновативните си продукти. Направените на базата на това проучване изводи

са правилни и до голяма степен отразяват реалното състояние на българските иновативни индустрии. Фактът, че 50% от анкетираните използват за закрила на техните иновации предимно полезните модели, които имат за предмет т.нар. „малки изобретения“, показва или липсата на съществени технологични решения, които да удовлетворяват по-високите изисквания за патент, или недостига на финансови средства. В тази връзка е един от важните изводи, направен от докторантът.

Направените от докторанта в резултат на извършените емпирични проучвания б извода по същество са верни и до голяма степен доказват част от формулираните подтези, че предприятията не използват патентната закрила за създадените от тях иновативни продукти в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат, а предпочитат полезния модел, и нямат ясни патентни стратегии за закрила и управление на своите иновативни продукти. Друга част от българските предприятия избират да получат конкурентно предимство за своите иновативни продукти чрез ноухау. Резултатите от проучванията доказват, че българските предприятия рядко патентоват техните разработки извън територията на България и не се възползват от предимствата, които им предоставят международният и европейският ред за патентоване в чужбина.

Тези изводи поставят обаче допълнителни въпроси, свързани с причините за това положение на нещата при МСП, отговорите на които може би трябва да търсим в липсата на адекватно финансиране (рисков капитал), не достатъчно технологично сътрудничество с научно-изследователските институти и университети и като цяло в липсата на ефективна държавна иновационна политика.

Оценката, която мога да дам тук е, че изследването е извършено в съответствие с поставените обект, предмет, задачи и ограничения. Целта на дисертационния труд е постигната, задачите са изпълнени и основната теза и подтезите са доказани успешно.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът всеобхватно е разгледал множеството аспекти на патентната политика на иновативните предприятия, като е съсредоточил своите изследвания

върху тези, отнасящи се до сферата на изкуствения интелект и триизмерния печат, в което се състоят основните приноси в дисертацията на докторанта, като резултатите от тези изследвания напълно удовлетворяват поставените в дисертацията цели, задачи и тези.

С оглед на гореизложените изводи и оценки докторантът е представил от една страна общ концептуален модел за управление на индустриалната собственост и апробирана методика за формиране на бизнес модели на иновативните предприятия в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат, и от друга страна е идентифицирал и анализирал стратегиите за комерсиализация на обектите на индустриална собственост в посочената област, които могат да се възприемат като негови основни приноси.

В дисертационния труд са посочени по-конкретно следните научно-приложни приноси:

1. Задълбочено са анализирани изкуственият интелект и триизмерният печат като вид иновационни индустрии;
2. Идентифицирани са участниците в иновационните индустрии и са изведени примери за иновативни предприятия;
3. Представени са възможностите за закрила на иновативните продукти като изобретения, полезни модели и получаване на конкурентно предимство чрез ноу-хау, и са изведени икономическите ползи от тяхната реализация;
4. Идентифицирани и изследвани са бизнес моделите на предприятията в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат;
5. Разработени са стратегии за комерсиализация на обектите на индустриална собственост в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат.

Считам, че те напълно отговарят на дисертационния труд и ги възприемам напълно.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Посочени са общо 5 самостоятелни публикации на докторанта по темата на дисертацията, едната от които на английски език, с което напълно е изпълнено изискването за достатъчен брой публикации, необходими за официалната защита на дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът в обем от 47 страници, в който са посочени приносите и публикациите на доктората, коректно и в достатъчна степен отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Считам, че направените от мен препоръки по време на вътрешната защита напълно и изцяло са взети предвид и по отношение на окончателния вариант на дисертационния труд нямам бележки и препоръки.

8. Заключение

В заключение мога да обобщя, че предоставеният ми за рецензия дисертационен труд на докторанта Владислава Огнянова Пачева е разработен на високо научно ниво, написан в добър стил и представен съгласно изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ“ (Интелектуална собственост по отрасли), поради което предлагам на докторанта Владислава Огнянова Пачева да бъде присъдено ОНС „доктор“ по посочената научна специалност.

София, 27.11.2021

Подпис: